# Isus i žene

***Ben Witherington III · Njemački prijevod: Hans-Jörg Ronsdorf · svibanj 2021. · revidirano u listopadu 2026.***

Isus je, kako se u posljednje vrijeme govori, bio „radikalni feminist“. Bio je netko tko je svjesno potkopavao tradicionalni patrijarhalni okvir koji je tako očito bio dio starozavjetne kulture i religije. Njegov vlastiti nauk i njegov način života bili su takvi da bi se, kako mnogi tvrde, s njegovim pogledom na svijet slagao samo ***egalitaran pogled*** na odnos muža i žene i ravnopravan pogled na muške i ženske uloge kao učenika. Takav način analize Isusovih pogleda na žene sve se više, i u znanstvenim i u laičkim krugovima, nametnuo kao „ispravno“ tumačenje relevantnog gradiva u četirima evanđeljima. ***Možda se ipak isplati zapitati nije li to samo još jedan pokušaj da se Isus i njegovi pogledi oblikuju na sliku naših vlastitih modernih briga o mjestu žena u kršćanskoj zajednici.***

Tako često pristupamo biblijskom tekstu s nekim programom (unaprijed donesenom odlukom ili predodlukom), i ne iznenađuje što često nalazimo ono što tražimo! Dokaze upotrebljavamo na način koji istinu dijelom razjašnjava, a dijelom zamagljuje. A onda često naše pretpostavke o tekstu i naš način postupanja s tekstom diktiraju kakve ćemo rezultate požeti. Metodologija, kako je jednom rekao Robert Funk, nije neutralna mreža. Ona hvata ono što treba uhvatiti.

Kad je riječ o pitanju žena u Isusovoj službi, postoji samo jedan način da se u tekst ne učita neki program: pažljivo, sveobuhvatno, povijesno proučavanje relevantnog gradiva. Ne bismo smjeli umišljati da znamo što tekst znači za nas prije nego što smo istražili što je značio za svog autora i njegovu publiku u svom izvornom povijesnom okruženju. Posve je jasno da tekst danas ne može značiti nešto što je u suprotnosti s onim što je autor tada htio reći. S tim mislima na umu pogledajmo dio relevantnog gradiva, pri čemu mogu sažeti samo dio građe iz svoje monografije „Women in the Ministry of Jesus“ (Cambridge: Cambridge University Press, 1984).

## Uškopljenici radi Božjeg kraljevstva

Isus je došao navijestiti Božje kraljevstvo, događaj koji je imao posljedice za žene, ali nije izravno odgovorio na pitanje koje je primjereno mjesto žena u tom kraljevstvu – u njegovoj zajednici vjernika. Ipak, posljedice su fascinantne. Uzmite, primjerice, odlomak u Mt 19,10-12, gdje Isus navješćuje mjesto za neoženjene i neudane u svojem kraljevstvu.

> *[Mt 19,10-12, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] „Kažu mu njegovi učenici: Ako je tako s mužem i ženom, onda se ne isplati ženiti. A on im reče: Ne shvaćaju svi te riječi, nego oni kojima je dano; jer ima uškopljenika koji su se takvi rodili iz majčine utrobe; i ima uškopljenika koje su ljudi uškopili; i ima uškopljenika koji su sami sebe uškopili radi kraljevstva nebeskoga. Tko može shvatiti, neka shvati.“*

Na prvi pogled to se ne čini osobito radikalnom zamisli, dok to ne vidimo u povijesnom kontekstu. Židovski učitelji u Isusovo vrijeme vjerovali su da Post 1,28 zapovijeda da se svi tjelesno zdravi ljudi moraju ženiti i udavati i imati potomstvo. ***Ostati neoženjen ili neudana svojom voljom nije bila legitimna mogućnost.*** Rabini su doista često smatrali eunuhe (uškopljenike) uvredom Bogu. Nasuprot tome, Isus je učio da je legitimno ostati neoženjen radi Božjeg kraljevstva. Taj bi tekst mogao biti Isusovo opravdanje zašto je i sam ostao neoženjen. Taj je nauk duboko utjecao na žene u Isusovoj službi. ***Značio je da***

***su imale mogućnost u ovom životu biti nešto drugo osim supruge ili majke.*** Ovdje, dakle, vidimo radikalan odmak od židovstva, jer se u židovstvu govorilo da mjesto žene treba biti isključivo u kući. Nije imala mogućnost biti učenica nekog slavnog rabina ili se osposobiti za vođenje bogoslužja u sinagogi, a kamoli služiti kao svećenica u Hramu.

## Marta i Marija

U Lk 10,38-42 doznajemo što je Isus mislio o takvim židovskim stavovima.

> *[Lk 10,38-42, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] „Dok su putovali dalje, uđe on u jedno selo; a neka žena, imenom Marta, primi ga u svoju kuću. Ona je imala sestru koja se zvala Marija; ona je također sjela do Isusovih nogu i slušala njegovu riječ. A Marta je bila vrlo zaposlena mnogim posluživanjem; pristupi i reče: Gospodine, zar ti nije stalo što me sestra ostavila samu da poslužujem? Reci joj, dakle, da mi pomogne. A Isus joj odgovori: Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo toga; a potrebno je samo jedno. Jer Marija je izabrala dobar dio, koji joj se neće oduzeti.“*

Ovdje vrlo jasno vidimo priču o suprotnostima. Marta preuzima ulogu tradicionalne židovske domaćice, dok Marija predstavlja pažljivu učenicu. Izraz „sjediti do nogu“ (10,39) često se upotrebljava kao stručni izraz koji znači biti nečiji učenik, i vjerojatno ovdje ima to značenje. Kad se Marta ljuti što joj Marija ne pomaže u kuhinji, pa čak i Isusu predbacuje što ništa ne poduzima, priča dobiva prilično iznenađujući obrat. Isus ne protjeruje Mariju u odbor za posluživanje, nego daje do znanja da je Marija izabrala dobar dio, koji joj se neće oduzeti. ***Ona ima pravo, štoviše višu obvezu, biti Isusova učenica nego biti njegova domaćica.*** To se slaže s Isusovim naukom na drugim mjestima da ništa nema veću prednost od toga da se uzme svoj križ i slijedi Isusa. Ali primjena toga na žene u židovskim bi se krugovima smatrala izrazito neprihvatljivom.

## Učenice

Iz Lk 8,1-3 znamo da su žene pripadale Isusovoj putujućoj pratnji, što bi se samo po sebi smatralo skandaloznim, jer vjerojatno nisu bile žene njegovih učenika.

> *[Lk 8,1-3, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] „I dogodi se nakon toga da je prolazio redom gradove i sela, propovijedajući i navješćujući Božje kraljevstvo. S njim su bila Dvanaestorica i neke žene koje su bile iscijeljene od zlih duhova i bolesti: Marija, zvana Magdalena, iz koje je izašlo sedam demona, i Ivana, žena Kuze, Herodova upravitelja, i Suzana, i mnoge druge žene koje su mu služile svojim imanjem.“*

Vjerojatno je Isus podrugljivo nazivan „prijateljem grješnika“ upravo zato što je ženama i drugim obespravljenim skupinama davao slobodan i ravnopravan pristup svojoj zajednici. U Lk 8,1-3 primjećujemo i da su te žene, čini se, u zajednici obavljale zadaće koje su poslije preuzeli đakoni i đakonice – brinule su se za materijalne potrebe i dobrobit zajednice.

## Tjelesna i duhovna obitelj

Važnost Isusova nauka o obitelji vjere u odnosu na tjelesnu obitelj teško se može precijeniti. Iz tekstova kao što su Mk 3,31-35 i usporedna mjesta jasno proizlazi da je Isus smatrao vjeru, a ne podrijetlo, temeljem za polaganje prava na mjesto u njegovoj zajednici.

> *[Mk 3,31-35, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] „I dolaze njegova majka i njegova braća; i stojeći vani, poslaše k njemu da ga pozovu. A oko njega je sjedilo mnoštvo; i kažu mu: Evo, tvoja majka i tvoja braća vani te traže. A on im odgovori i reče: Tko je moja majka i moja braća? I pogleda uokolo one koji su sjedili u krugu oko njega te reče: Evo moje majke i moje braće; jer tko god vrši volju Božju, taj mi je brat i sestra i majka.“*

Doista, Mk 3,21 i d. (usp. Iv 7,5) upućuje na to da su tjelesne veze s Isusom čak mogle biti kamen spoticanja za razumijevanje njega. Osim toga, tekstovi kao što su Mk 10,29-30, Lk 12,49-53 i usporedna mjesta te Lk 9,57-62 jasno pokazuju da za Isusa obitelj vjere, a ne tjelesna obitelj, treba smatrati temeljnom jedinicom odnosa unutar Božjeg kraljevstva. Dakako, ako je neka tjelesna obitelj (kao Marija, Marta i Lazar) bila kršćanska, onda su tjelesna obitelj i obitelj vjere mogle stajati zajedno. Ali ako je tjelesna obitelj bila podijeljena oko odanosti Isusu i nije htjela služiti tijelu vjernika, nego ga razdvajati, onda prednost mora imati obitelj vjere. Mk 3,31-35 ne znači ništa manje nego da su vlastita braća i sestre u vjeri prvotna obitelj kojoj se prije svega mora ostati vjeran. Kad bi došlo do situacije „ili – ili“, bilo je jasno gdje je bila Isusova odanost i gdje ju je očekivao od svojih učenika. Takav se stav u manjoj mjeri nalazi i kod rabina i njihovih učenika, gdje se ponekad tvrdilo da učenik svoju prvu odanost duguje svome učitelju, „koji ga je doveo u budući svijet“, a tek onda svojim roditeljima, „koji su ga doveli na svijet“. Isus je to načelo ipak primijenio na radikalniji i temeljitiji način (usp. Lk 11,27-28; 12,49-53). Crkva još nije ugradila sve što to znači za naše odnose u Kristu.

## Samarijanka na zdencu

Usputni dokaz Isusova mišljenja o vrijednosti svjedočanstva žene o njemu nalazi se u Ivanu 4. Priča o ženi na zdencu previše je poznata da bismo je ponavljali, ali više stvari u toj priči upućuje na Isusov stav prema ženama. Prvo, židovski su učitelji inzistirali na tome da židovski muškarci na javnim mjestima malo ili nimalo ne razgovaraju sa ženama, osobito s nepoznatim ženama. To je još više vrijedilo za žene „lošeg glasa“ ili „tuđeg podrijetla“. Samarijanke su kod rabina smatrane „ženama u mjesečnici od majčine utrobe“, tj. uvijek nečistima, nedodirljivima, odbačenima. Zato Isus u očima učenika nije imao što razgovarati s tom ženom na zdencu. Isus, međutim, ne samo da s njom razgovara, nego odbija postupati s njom kao s nečistom i uvlači je u jedan od najvažnijih teoloških razgovora u cijelom četvrtom evanđelju. ***To upućuje na to da je čak i žena poput nje bila prikladna primateljica teoloških obavijesti i doista prikladna kandidatkinja za učeništvo.*** Drugo, četvrti evanđelist ističe da je, dok su Isusovi učenici muškarci bili zaokupljeni traženjem hrane koja ne siti, ***ta žena otišla drugima da navijesti poruku. Ta je poruka mnoge potaknula da dođu k Isusu kako bi čuli o hrani koja daje život vječni*** (4,39). Lako je moguće da prispodoba u 4,37-38 želi naznačiti da je ta žena jedna od sijača ili žetelaca. Četvrti evanđelist tada Samarijanku vidi kao nekoga tko ispravno živi ulogu učenika – na sramotu Dvanaestorice. Slične je naravi, iako izričitiji, Isusov nalog Mariji Magdaleni da bude „apostolica apostolâ“ time što je prva svjedokinja uskrsnuća (Iv 20,17-18).

## Isus i propisi o čistoći

Osobito je važno i to da Isus starozavjetne zakone o čistom i nečistom prešutno ne smatra obvezujućima za sebe i svoje sljedbenike. Tako dodir mrtvaca (Lk 7,15), dodir grješnice (Lk 7,36 i d.) ili žene s krvarenjem (Mk 5,27 i d.) ne smatra onečišćujućim. Zapravo Mk 7,1 i d. izričito kaže da je Isus sva jela proglasio čistima (7,19b), i to na temelju načela da čovjeka može onečistiti samo ono što iz njega izlazi, a ne ono što u njega ulazi ili ga dodiruje (7,15).

## Vladati ili služiti

Još jedan tekst koji se odnosi na žene, kako u njihovim odnosima prema fizičkoj obitelji, tako i prema obitelji vjere, jest Lk 22,24-30. Ovdje Isus određuje kakvo vođenje ili vodstvo Dvanaestorica trebaju vršiti nad njegovim sljedbenicima. Izjavljuje da ne smiju biti kao pogani, koji vladaju nad ljudima, nego da trebaju slijediti Isusov primjer i biti sluge svima. ***Biti poglavar za Isusa očito znači biti prvi sluga – to zahtijeva više odgovornosti, a ne više povlastica.*** To ne znači da oni nemaju ili ne mogu vršiti vlast da poučavaju, propovijedaju, iscjeljuju. ***Ali to znači da se tradicionalni patrijarhalni model vodstva u Božjem kraljevstvu mora reformirati. Isusov izbor i poslanje dvanaestorice muškaraca, i prije i poslije njegova uskrsnuća, jasno pokazuje da je Isusu bilo stalo do novog uređenja, a ne do odbacivanja tradicionalnog pojma vodstva.*** Što god taj pojam sada značio u Božjem kraljevstvu, evanđelisti ga očito nisu shvatili tako da žene ne bi mogle navješćivati radosnu vijest (Iv 20,17-18) ili čak poučavati važne muške članove crkve (Dj 18,24-26).

## Isus i razvod

Ono što smo dosad rekli u ovoj raspravi samo je jedna strana priče. ***Druga strana govori o Isusovoj brizi da ojača tradicionalnu strukturu fizičke obitelji i da je učini pravednijom za žene.*** Isusovi nauci o braku, obitelji i razvodu ilustriraju tu činjenicu. ***Primjerice, u Mt 5,27 i d. Isus jasno pooštrava zabranu preljuba. Ona treba obuhvatiti i sklonost srca, a ne samo djela tijela.*** Osim toga, u Mateju 19 (usp. Marko 10) Isus zauzima vrlo strog stav prema razvodu braka. Doista, mnogi bi znanstvenici tvrdili da je njegovo stajalište „nikakav razvod“, osim ako brak od početka nije bio nezakonit (npr. u slučaju incestuozne veze). Da je Isus zauzeo strog stav protiv razvoda, jasno se vidi iz odgovora učenika u Mt 19,10. Oni su dobro znali da su neki rabini govorili da se razvod smije dopustiti samo zbog preljuba. Dvojbeno je da bi učenici tako reagirali da su Isusa shvatili kao nekoga tko jednostavno stoji na jednoj strani tradicionalne židovske rasprave. Ni u Evanđelju po Marku ni u Evanđelju po Luki ne navode se prihvatljivi razlozi za razvod. Prvi slušatelji koji su primili ta evanđelja zacijelo bi shvatili da Isus uči „nikakav razvod“. Razvod je za Isusa preljub, kao i ponovna ženidba, jer je u Božjim očima veza dvoje koje je Bog sastavio nerazrješiva, osim, pretpostavlja se, smrću (Mt 19,9; Mk 10,11-12; Lk 16,18). U Mt 19,8-9 ***Isus svoje stajalište suprotstavlja Mojsijevu***. Mojsije je dopustio razvod zbog tvrdoće srca, ali Isus je sada inzistirao na tome da se Božji izvorni poredak stvaranja i njegova izvorna namjera moraju sačuvati, jer on uvodi novo stvaranje. ***Ma koliko taj nauk bio težak ili sporan, njegov je opći učinak za žene bio taj da su u ulozi supruge dobile mnogo više sigurnosti.*** Neki su rabini čak govorili da je muškarac slobodan razvesti se i ponovno se oženiti ako nađe ženu ljepšu od svoje ili ako mu sadašnja žena zagori doručak. Ne tako u Isusovoj zajednici. Žene su mogle biti sigurne da u kršćanskoj zajednici takav hir ne može biti razlog za razvod. Čak i ako, dakle, Mt 19,9 (5,32) dopušta razvod zbog preljuba (što se čini malo vjerojatnim), Isus je znatno ograničio slobodu muškaraca da se razvode (u židovskoj kulturi prvoga stoljeća razvesti su se mogli samo muškarci).

Iv 7,53-8,11 također jasno pokazuje da Isus nije trpio dvostruki moral. Ovdje se postavlja pitanje: gdje je preljubnik koji je također bio zatečen na djelu? Očito su ti židovski starješine u ovom slučaju grijeh žene shvaćali ozbiljnije od grijeha muškarca. Isus nije sudjelovao u takvom selektivnom i pristranom provođenju pravde. ***On ne zanemaruje grijeh žene, ali je ni ne osuđuje. Njegova prava osuda pogađa sustav koji diskriminira „slabije“ članove društva.*** Poslije kritizira pismoznance koji bespomoćne udovice zakidaju za ono malo imetka što su imale (Mk 12,40 i usporedna mjesta). Isusa je također jako pogađalo to što su starije roditelje njihova vlastita djeca pod izlikom pobožnosti lišavala njihovih prava

(Mk 7,9-13). Znamo i to da su djeca u Isusovoj službi imala posebno mjesto. Inzistirao je na njihovu pravu da dolaze k njemu, unatoč protivljenju učenika (Mk 10,13-14). Isus je suosjećao sa ženama koje su izgubile svoje bližnje (Lk 7,11 i d.; Iv 11), koje su imale bolesne bližnje (Mk 7,24 i d.) ili posebne teškoće (Lk 8,1-3). Njegovo zajedništvo s njima (Iv 12; Lk 10) i njihova vjernost njemu do gorkog kraja (čak i više od vjernosti Dvanaestorice) upućuju na poseban odnos između Isusa i onih s kojima su se neki učenici muškarci možda ponašali kao s najmanjima među učenicima, čijoj se riječi nije moglo ni vjerovati (Lk 24,11). ***Sve to upućuje na vrlo zamjetno uzdizanje uloga koje su žene mogle imati u Isusovoj zajednici u usporedbi s njihovim ograničenim položajem u židovstvu.*** Ondje im zbog mjesečne nečistoće nije bilo dopušteno čitati Toru u sinagogi ni pripadati vodećem vijeću.

***Naše proučavanje Isusovih riječi i djela dovodi nas do zaključka da se Isus u mnogim, iako ne u svim točkama razlikovao od svojih židovskih suvremenika.*** To je to značajnije kad utvrdimo da Isus, koliko znamo, nikada nije na dulje vrijeme napustio svoje neposredno židovsko okruženje i, što je još važnije, da je svoje poslanje usmjerio posebno prema svojim sunarodnjacima Židovima.

Isusovo strogo odbacivanje razvoda uvrijedilo bi praktički svakoga u njegovo vrijeme. Osim toga, Isusovo stajalište da je život bez braka za one kojima je dano legitiman, a ne nenormalan poziv proturječilo je prevladavajućim stajalištima u raznim dijelovima Rimskog Carstva o dužnosti muškarca da se oženi i ima potomstvo, ali nigdje više nego u njegovoj domovini Palestini. Gore sam izložio da je upravo taj nauk ženama omogućio da u Isusovoj zajednici preuzmu i druge uloge osim uloge supruge i majke. To što Isus nije odobravao razne načine na koje su žene postajale „žrtveni jarci“, osobito u spolnim stvarima, dovelo ga je u sukob s drugim rabinima, iako su nesumnjivo čak i mnogi pogani smatrali da Isus svojim odbacivanjem „dvostrukog morala“ ravnopravnost tjera predaleko. ***Osim toga, za razliku od raznih židovskih autora, na Isusovim usnama ne nalazimo nikakve negativne primjedbe o naravi, sposobnostima i religioznom potencijalu žena u usporedbi s muškarcima.*** Ima i razloga za pretpostavku da je Isusova procjena vrijednosti i dokazne snage svjedočanstva žene bila viša od procjene većine, ako ne i svih njegovih suvremenika (usp. Iv 4,27-42). Isusov nauk da zahtjevi obitelji vjere imaju prednost pred zahtjevima fizičke obitelji, i kod muškaraca i kod žena (usp. Mk 3,31-35; 10,29-30), doveo je i do nekih okolnosti koje bi i Židovi i pogani smatrali sablažnjivima. Koji bi muž (Židov ili poganin), primjerice, svojoj ženi spremno dopustio da ostavi kuću i obitelj kako bi postala sljedbenica židovskog putujućeg propovjednika? Pa ipak Lk 8,3 vjerojatno upućuje na to da je Ivana, Kuzina žena, učinila upravo to. ***Taj nauk, međutim, nije naveo Isusa da otvoreno odbaci tradicionalnu obiteljsku strukturu ili, kako se čini, patrijarhalni okvir koji je u određenoj mjeri postojao u svim različitim sredozemnim kulturama onoga vremena.*** Isusovi nauci o korbanu, o poštovanju roditelja, o razvodu i o djeci jasno pokazuju da se nije zalagao za odbacivanje tradicionalne obiteljske strukture. Ako Mt 5,27-32 i Iv 7,53-8,11 išta naznačuju, onda je Isus potvrdio odgovornost muža i muških vođa da budu moralni uzori zajednici. ***Isusov izbor dvanaestorice muškaraca za vođe njegove nove zajednice također daje naslutiti da je patrijarhalni okvir u kojem je djelovao nastojao reformirati, a ne odbaciti.***

Određene Isusove riječi i djela, kao njegov nauk o zakonima nečistoće, njegovo iscjeljenje žene u subotu i njegova spremnost da javno razgovara s nepoznatom ženom, bile su, doduše, za njegove sunarodnjake Židove očito sablažnjive, ***ali izvan Isusova zavičajnog konteksta vjerojatno ne bi izazvale veliku pozornost.*** Isto tako, Isusov stav prema pravu žene na religiozno obrazovanje i na to da bude učenica nekog religioznog vođe za Židove je nesumnjivo bio šokantan, ali mnogim Rimljanima ili Grcima onoga vremena ne bi se činio radikalnim.

Isusovi pogledi na žene i njihove uloge ne uklapaju se ni u jednu od kategorija njegova vremena. Nije bio ni kumranovac ni tradicionalni rabin u tim pitanjima, iako je imao ponešto zajedničko s objema skupinama. To što je svojim sljedbenicima žene – u izmišljenim kao i u stvarnim pričama – stavljao pred oči kao uzore vjere nije bez primjera u rabinskoj književnosti; jednako kao ni njegov nauk o poštovanju roditelja. Njegov poziv muškarcima i ženama na radikalno predanje Bogu s obzirom na dolazak Božjeg kraljevstva ima određene sličnosti s naucima Ivana Krstitelja i Kumrana. Ipak, u cjelini, a osobito s obzirom na njegov židovski kontekst, ***čini se da je Isus bio jedinstven i ponekad radikalan reformator pogleda na žene i njihove uloge koji su bili uobičajeni u njegovu narodu. Osim toga, čini se da se za nov i otvoreniji stav prema ženama još trebalo zauzimati kad su evanđelisti pisali svoja evanđelja.*** Možda je upravo to razlog zašto se treći i četvrti evanđelist trude prikazati razne žene kao religiozne uzore svojim slušateljima. ***Kako su onda ti novi stavovi prema ženama i njihovim ulogama utjecali na žene koje su sudjelovale u Isusovoj zajednici? Što je Isusova zajednica nudila ženama s obzirom na položaj i uloge u usporedbi s onim što im se nudilo u židovstvu?***

Ponajprije, ne samo u evanđeljima nego i u Djelima apostolskim i u poslanicama (npr. Rimljanima 16) jasno se vidi da je utjecaj kršćanske poruke na žene bio znatan. Vjerojatno su Isusovi nauci privlačili žene dijelom zbog novih uloga i ravnopravnog položaja koji su im se priznavali u kršćanskoj zajednici. U Grčkoj i Rimu bilo je mnogo kultova koji su bili rezervirani samo za muškarce ili su ženama u najboljem slučaju dopuštali vrlo ograničeno sudjelovanje. Osim toga, lako je razumjeti zašto su žene koje su stajale na rubu sinagogalne zajednice postajale kršćanske obraćenice. Židovstvo je prozelitkinjama nudilo u najboljem slučaju ograničeno mjesto, jer su se suočavale s rabinskim ograničenjima koja su sužavala njihovo sudjelovanje u religioznim zadaćama. Dok žene nisu ulazile u najmanji broj (minjan) potreban za osnivanje sinagoge niti su mogle primiti židovski znak saveza, u kršćanskoj crkvi tih ograničenja nije bilo. ***Nužno i dostatno objašnjenje zašto se kršćanstvo u tim pitanjima razlikovalo od svoje religiozne majke, židovstva, jest to da je Isus raskinuo i s biblijskim i s rabinskim predajama koje su ograničavale ulogu žene u religioznoj praksi i da je odbacio pokušaje da se umanji vrijednost žene ili njezina svjedočanstva.*** Tako je Isusova zajednica, i prije i poslije Uskrsa, ženama zajedno s muškarcima (a ne odvojeno od muškaraca, kao u nekim poganskim kultovima) dala jednako pravo da u punoj mjeri sudjeluju u obitelji vjere. To je bilo pravo koje žene nisu imale u suvremenom židovstvu ni u mnogim poganskim kultovima. Isusovi nauci o prioritetima učeništva, njegova spremnost da prihvati žene kao svoje učenice i suputnice (usp. Lk 8,1-3; 10,38-42) i njegov nauk o eunusima i o tome što onečišćuje čovjeka uistinu su otvorili put da žene mogu imati važnu ulogu u njegovoj zajednici. Svatko je mogao vjerovati u Isusa i slijediti ga – on nije inzistirao ni na kakvim drugim uvjetima za ulazak u svoju obitelj vjere.

Što se tiče uloga koje su žene u Isusovoj crkvi mogle imati i stvarno su imale, osobito nam Luka pokazuje da su žene preuzimale mnoštvo zadaća, posebno u crkvi nakon Uskrsa. Treći evanđelist daje naznake (usp. Lk 8,3; Dj 9,36-42) da su žene dovoljno često jednostavno ponovno preuzimale svoje tradicionalne uloge gostoljubivosti ili materijalne potpore, premda sada u službi Isusove crkve. Takve su uloge bile prihvatljive sve dok ženu nisu priječile da se odluči za „ono jedno potrebno“ (Lk 10,38-42) ili da o tome nauči više.

Premda su Isusov nauk i njegovu zajednicu poganske žene možda prihvaćale lakše i prirodnije nego židovske, oni su židovskim ženama nudili više s obzirom na položaj i uloge nego poganskim ženama. Za židovsku ženu mogućnost da bude učenica velikog učitelja, da bude putujuća Isusova sljedbenica, da ostane neudana „radi Božjeg kraljevstva“ ili čak da bude učiteljica vjere za druge osobe osim djece, sve su to bile mogućnosti koje nisu postojale prije njezina ulaska u Isusovu zajednicu. Ipak su kršćanska vjera i zajednica i nežidovskim ženama nudile prilično mnogo. Osim gore spomenutih zadaća bilo je i

drugih ponuda koje su jako privlačile i poganske i židovske žene: otkupljenje od grijeha, nov početak s novim poimanjem sebe i novim ciljem te djelatno sudjelovanje u zajednici čiji je Učitelj svoje poslanje osobito usmjerio prema potlačenima. ***Taj nov položaj i te nove uloge, od kojih neke tim ženama prije nisu bile dostupne, čimbenici su koji objašnjavaju priljev žena u Isusovu zajednicu.***

Još jedan motiv koji izlazi na vidjelo u evanđeljima jest prikazivanje žena kao vjerodostojnih svjedokinja istine o Isusu (npr. Ivan 4), a osobito o njegovoj smrti, njegovu ukopu, njegovu praznom grobu i njegovu ukazanju kao Uskrsloga. Premda je to možda bila stvar nužde, znakovito je da odlučujući dio kršćanske kerigme počiva na svjedočanstvu Isusovih sljedbenica. ***Zasluga je evanđelista što tu činjenicu ne pokušavaju uljepšati. Naprotiv: prvi evanđelist, Luka, četvrti evanđelist, a vjerojatno i Marko ističu je na različite načine.*** Osobito je vrijedan spomena način na koji Luka pokazuje valjanost svjedočanstva Isusovih sljedbenica time što pokazuje da ga je potvrdio apostol Petar (usp. Lk 24,1-10.12). Zamjetno je i to da četvrti evanđelist Martino priznanje vjere na neki način prikazuje kao uzor svojim slušateljima (usp. Iv 11,27; 20,31). Osim toga, izvještaji o uskrsnuću, kao i drugi dijelovi evanđelja, uglavnom svjedoče o učinku Isusova stava prema ženama na kršćansku zajednicu, jer se žene u tim izvještajima, kao i drugdje, pojavljuju kao svjedokinje i sudionice te zajednice.

## Sažetak

Nema ni vremena ni prostora da ovu građu dalje istražujemo. Dovoljno je reći da je Isus u svojoj službi istodobno činio dvije stvari koje su dramatično utjecale na žene. S jedne strane, omogućio je ženama da zauzmu važno mjesto i položaj u njegovim riječima, djelima i službi, dok se istodobno borio protiv predrasuda i dvostrukog morala. Posljedica je bila da su osobito židovske žene dobile nova religiozna prava i zadaće u obitelji vjere. S druge strane, poduzeo je korake koji su ojačali tradicionalne uloge žena u obitelji. Novu dihotomiju – Isus ili kao „feminist“ ili kao „tradicionalist“ – stoga treba odbaciti. ***Nijedan od tih dvaju pojmova i nijedna od tih dviju krajnosti ne opisuje primjereno Isusov odnos prema ženama.*** Kao i u mnogim drugim područjima, i Isusova služba ženama i sa ženama izmiče jednostavnom svrstavanju. Danas bismo dobro učinili kad bismo nastojali sačuvati zdravu ravnotežu koju je Isus navijestio, a Pavao nastavio. Ako crkva zanemari ili ono novo što je Isus započeo ili ono staro što je potvrdio, u opasnosti je da fizičku obitelj još više rascjepka ili da ugasi Duha koji djeluje u životu Božjih žena.

Neka nas Bog sačuva od tih dviju opasnosti.

Uz ljubazno dopuštenje Bena Witheringtona III.

Engleski izvornik: Ben Witherington III, „Women in the Ministry of Jesus“, Ashland Theological Journal 17 (1984), str. 22–30.

Isticanja su njemačkog prevoditelja.